

УДК 1(091)(477)

І. В. Кишич
Сумський національний
аграрний університетКОРДОЛОГІЗМ ТА ЙОГО РОЛЬ У СТАНОВЛЕННІ
УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ: СУЧАСНИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС

Стаття присвячена розробці концепції кордологізму та його визначної ролі у становленні української нації. Зокрема, зосереджується увага на розгляді формування «екофілійних» національних і загальнолюдських цінностей української нації, які б мали сприяти, на думку автора, становленню цілісного бачення світу, та висвітлення цих процесів у сучасному науковому дискурсі. При цьому, особлива увага акцентується на тому, що для української нації притаманні специфічні риси екологічної свідомості, такі як кордологізм та кордоцентризм, які мають сприяти поєднанню раціонально-наукового ставлення до природи з емоційним, сердечним, екзистенційним, що зумовлюється українською традицією.

Ключові слова: кордологізм, кордоцентризм, філософія серця, кардіогенез, екологія, українська нація, науковий дискурс.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що постнекласична наука, включаючи елемент людськовимісності, має розкривати положення про те, що людина – це не абстрактований суб'єкт, вона має свої традиції, історію, психологію, національну особливості. Тому важливим є аналіз проблеми кордологізму та кордоцентризму української екології, які об'єднуються в українському просторі, використовуючи національні особливості українського народу, та мають впливати на становлення сучасної української свідомості. Тому у статті ми розглянемо національні особливості і різноманітні підходи щодо аналізу становлення української нації та вплив на її розвиток концепцій кордологізму та кордоцентризму.

Обґрунтовано, що для української нації є характерним наявність специфічних рис екологічної свідомості, таких як кордологізм та кордоцентризм. Саме вони, на нашу думку, мають сприяти поєднанню раціонально-наукового ставлення до природи з емоційним, сердечним, екзистенційним.

Мета дослідження полягає у:

- виявленні механізмів становлення «екофілійних» властивостей української нації, які мають сприяти становленню цілісного бачення світу та висвітлення цих процесів у сучасному науковому дискурсі;
- аналізі становлення української нації та вплив на її розвиток концепцій кордологізму та кордоцентризму.

На сучасному етапі розвитку України як держави відбулось відродження українців як нації, яка має глибокі й непохитні корені, народ, який має свою культуру, свою мову, історію, спільні інтереси та цінності.

Для нації, як етносоціальної спільноти, характерні стійкі внутрішні зв'язки, що об'єднують індивідів у цілісній системі, де кожна особистість виступає як її компонент і може розглядатися як реальний носій зв'язків і особливостей спільноти. Саме із залученням у внутрішню структуру спільноти особистість отримує національну належність.

У той же час національна належність, виражаючи комплекс об'єктивних, закономірних зв'язків особистості зі спільнотою, не може бути поставлена у залежність від свавільних спрямувань людей, щодо їх вибору, смаку і тощо. І тут, перш за все, треба чітко відрізнити етнічні (національні) ролі особистості від соціальних.

Формуючи національну визначеність особистості, культура виявляє по відношенню до неї соціально-етнічну функцію. Остання не є чимось самодостатнім. Вона, виражаючи етнодиференціальні якості національної культури, органічно поєднана з іншими функціями культури – нормативною, сигніфікативною, комунікативною. Саме через ці функції культура забезпечує соціальне і національне наслідування, втягуючи індивідів у вир національних традицій, формуючи в них національні відносини.

Аналізуючи факти історичного матеріалу, академік П. Толочко зазначає, що етнокультурний розвиток у межах сучасної України характеризувався постійним впливом Сходу і Заходу. Далі, як зазначає вчений, на початку І тисячоліття ми мали самобутню державу – Київську Русь. Це говорить не про те, що займана територія порубіжжя була причиною нашої драматичної історії, а про те, що наші пращури не завжди користувалися своїм політичним розташуванням. Треба зазначити, що шось подібне відбувається і сьогодні, тому складається враження, як зазначає П. Толочко, що досвід історії пройшов повз нас, а фундаментальна істина, згідно з якою Україна одночасно належить Сходу і Заходу, в широкому розумінні цих понять так нами і не усвідомлена [17, с. 92].

Сучасний досвід людства засвідчує, як зазначає В. Табачковський, що збереження власної етнокультурної ідентичності нерідко вимагає зусиль ніж менших, ніж будь-який «світлоперетворювальний проєкт» [15, с. 15]. Тому, щоб традиція кордологізму не була втрачена, у суспільстві має бути вироблене певне ставлення до неї.

Між тим, на думку Г. Ващенко, міра і спосіб дотримування певних традицій можуть бути різними:

- народ може надто консервативно ставитись до своїх традицій, перетворюючи їх на неперорні святощі. Однак зазначена ситуація є характерною для примітивного суспільства, в якому мімізис спрямований у минуле, на старше покоління та мертвих предків. Тут, як вважав А. Тойнбі, панують традиція та звичай, пасивність та статичність [16, с. 256];

• народ, переважно в особі інтелігенції, може з презирством ставитись до свого минулого, нехтувати традиціями, намагачись некритично перейти все від інших народів, не міркуючи над тим, що воно не відповілає інтересам і психології свого народу. Треба зазначити, що ця характеристика притаманна радянському періоду, який панував в Україні, де простежувалась умови животи́ння українських традицій;

• нація може шанувати і зберігати свої традиції, але не зупинятись на них, а йти вперед, не замикуючись у вузьких межах своєї традиційної культури, брати від інших народів їх кращі здобутки, органічно переробляючи їх відповідно до інтересів і психології свого народу. Це, на нашу думку, є сприятливий шлях, який має забезпечити необхідні умови щодо всебічного розвитку українських традицій. Проте, як зазначає Г. Ващенко, ставлення до традицій мусить бути саме критичним, а не скептичним, і тим більше не негативним [2, с. 102].

М. Костомаров у 1861 р. опублікував статтю «Де русские народности» [6], де зробив спробу порівняльного аналізу української та російської ментальності. На його думку, ця відмінність остаточно формується у XII ст. та полягає в тому, що:

- 1) серед росіян панує загальність (Бог і цар) над особистістю та окремою людиною, українців більше цінує окрему людину, ніж загаль;
- 2) росіяни нетерпимі до чужих вір, народів, звичаїв та мов, українці звикли з незапам'ятних часів не цуратися інших людей та їх звичаїв;
- 3) росіяни – народ «матеріальний», українці прагнуть «одухотворити весь світ»;
- 4) росіяни мало люблять природу, українців люблять природу, тому й українська поезія невідірвана від природи, вона оживляє її, робить учасницею радості й горя людської душі;
- 5) в суспільному житті у росіян ціле панує над одиночною, загальне над окремою людиною, яка принижена, цілком пригнана, а українці цінують особисту свободу;
- 6) у росіян панує насильство (монархія), в українців – добровільна спілка, «федерация».

При всій дискусивності точки зору М. Костомарова бажано відзначити, що автор, таким чином, підкреслює визначну роль природи у становленні української ментальності. При цьому, М. Костомаров зазначає, що «людина задана любити тільки дух. Фізичне, саме по собі, – неприступне для її серця. Творець об'являється людині в її серці. Серце людини прагне у всіх явищах фізичного світу всюди бачити дух» [1, с. 104]. Тобто ми бачимо, що питання кордологізму, екофільності та духовності розглядалися М. Костомаровим.

Отже, екофільність українського етносу, як головна і невід'ємна риса його культури, орієнтує українця на дотримання законів природи, інтуїтивне прокинення в її сутність, спрямованість на внутрішній емоційно-почуттєвий

світ людини, де панує не логіка раціонального, а пошук палкого українського серця (кордологізм).

Надамо тлумачення слів, які ми будемо використовувати у своєму дослідженні. Термін «філософія серця» походить від грецького «philos» – «люблю», «sophia» – «мудрість»; що означає «дуг серцевої мудрості». Поняття «кордо централізм» походить від латинського «cordis» – «серце», «sentit» – «центр кола»; тобто «серце як єдність та цілісність людини». «Кардіотонізі», або «кардіотонізі» походить від латинського «cordis» – «серце» та грецького «tonos» – пізнання, знання, що означає «читання в серці», або «пізнання серця». Слово «кордологізм» походить від латинського «cordis» – «серце» та грецького logos – «слово, мова» тобто «вчення про серце».

Розглянемо, як відбувалося становлення світоглядно-ціннісних орієнтацій «філософії серця» у працях М. Гоголя, П. Куліша, Г. Сковороди, Д. Чижевського та П. Юркевича.

Г. Сковорода писав, що серце – це не тільки орган тіла, а й особлива реальність, яка перебуває поза людиною. Це те загальне, що об'єднує «всі серця». Як форма стільності думок, прагнень та волі вона виявляє себе у спілкуванні, в процесі пізнання серце все утримує в собі. Серце в системі поглядів Г. Сковороди виконує специфічну функцію: це не тільки орган тіла, а особлива реальність, що перебуває поза людиною, це те загальне, що об'єднує «всі серця». Серце кожної людини пов'язане із «загальним серцем», яке втілює «всесвітній розум».

Розвиваючи ідею «сродності праці», Г. Сковорода стверджував, що «думка, або серце, є дух» [11, с. 55] і вона виступає як засіб пізнання свого неповторного, індивідуального – «сродного» життєвого шляху, а головним джерелом усіх людських бід він вважав «несродність». «...Душа, не навчена насолоджуватися своїм становищем, хоч із життя переходить, проте всюди сумує й колючиться, бо носить всередині джерело прикрої – розтіліне серце» [12, с. 315]. Людина має визначитись, чого вона хоче і до чого покликана. Таким чином, ми бачимо, що Г. Сковорода розглядав людину не як «мислену» істоту (гносеологічний суб'єкт), а як специфічний витвір духовно-сердечного буття, екзистенцію.

Під іншим кутом зору розглядав вчення про «серце» М. Гоголь. Любов, як «продукт» серця, він вважав досконалим почуттям, що звеличує людину. «Над усім і джерелом усього є любов. Ані на момент не слід нам забувати, що життя нам дане для любові і що ми є твором Божої любові» [1, с. 104]. Під поняттям «серце» М. Гоголь розуміє глибинні душевні пасти людини, її духовність та індивідуальність, здатність відчувати та любити. Тільки глибоко в душі лежить почуття любові як до своєї Батьківщини, так і до ближнього свого. Питання про те, як полюбити людину з її вадами, пристрастями, турбувало письменника протягом усього його життя.

Таким чином, М. Гоголь висловлює свої погляди щодо співвідношення розуму і серця, раціонального і емоційного в житті людини: почуття, серце є

доміnantними елементами духовного світу. Про це свідчать його слова: «С речі, яких ми не можемо збагнути нашим нікчемним розумом, а які можемо відчутти глибиною нашої душі, сльозами й молитвами, а не людськими труботами» [1, с. 210]. Тобто розум трактується ним як «помічник» серця, функція якого полягає в систематизації того, що продукує душа: «Розум – не є вища в нас здатність, його посада не більше ніж поліцейська: він може тільки впорядковувати і розкласти по місцях все те, що в нас вже є» [4, с. 87].

Отже, ми бачимо, що М. Гоголь віддає перевагу екзистенційному сприйняттю буття, саме серце виступає у нього і як емоційний образ, і як християнський символ.

Під «серцем» П. Куліш розумів національну самосвідомість, ментальність, тобто, розумом людина звернена до всього чужого, а серцем – до свого народу, культури. Для нього «серце», «внутрішня» частина людини пов'язана з Україною, з рідним краєм, з Батьківщиною. Серце в його поезії – це і «помисли», і «думка», і «туга». Він підкреслював провідну роль серця в діяльності людини: «найперша річ – серце шире й якийсь голос із душевної глибини, котрий велить чоловікові йти вгору, а розум – слуга того голосу» [3, с. 112].

На внутрішньому, на чистому і досконалшому «серці», можна і треба збудувати цю Україну, «зовнішнє» треба відкинути, як її вороже і шкідливе. Таким чином, вчення про серце П. Куліша, на наш погляд, можна вважати кордоцентричним.

Д. Чижевський зазначав: «Серце породжує лише ті явища душевного життя, які не можуть бути з'ясовані загальними закономірностями психіки. В ту сферу, що в ній панує загальна закономірність і правильність, серце не втручається. Воно лише розкриває себе в цій сфері, і то не раз, а помагає та раз від разу. В глибині серця завжди залишається джерело нового життя, нових рухів та стремлень, які не вміщуються у закінчені обмежені форми життя душі і роблять її придатною для вічності» [20, с. 151]. До ознак «українського характеру» Д. Чижевський відносить емоційність, індивідуалізм і психічну рухливість [20, с. 22].

П. Юркевич, автор своєрідної філософської концепції – «філософії серця», вважав, що «...розум може приписувати, веліти й, скажімо так, – командувати, але лише тоді, коли він має перед собою не мертво тіло, а живу й одушевлену людину й коли його приписи й накази виходять із природи цієї людини, а не накладаються їй як щось чуже, не споріднене: позаяк жодна істота у світі не доходить закономірної діяльності через спонуку, сторонні для неї» [21, с. 83]. Таким чином, ми бачимо, що серце у нього стоїть вище людської душі та духу та є органом пізнання божественної правди, яка хоч і потребує осмислення розумом, оскільки становить центр людського життя, але при цьому, виступає і духовною суттю, якою живе світ. «[Н]е первісна духовна суть має, за вченням слова Божого, своїм найближчим органом серце» [21, с. 97]. П. Юркевич вважав серце єдиним шляхом до

справжнього пізнання. Можна отримувати різноманітні відомості про навколишній світ у цілому або про окремі його структури, але коли вони не «пронідають» через серце, то ніколи не стануть правильними знаннями. Серце він вважав центром всього тілесного і духовного життя людини, найістотнішим органом і «місцем всіх сил, дій, рухів, бажань, почувань і думок людини з усіма її напрямками і відтінками» [21, с. 105].

Потрібно відмітити також і три положення кардіогнозії, які простежуються у працях П. Юркевича: у процесі пізнання душевних станів серце випереджає відволікаюче знання розуму; знання розуму, яке не набуло форми зовнішніх предметів має стати душевним станом і відкритися у серці; лише за допомогою віри, він вважав, можна знання розуму розчинити у серці.

П. Юркевич у своїх працях, як зазначає І. Печераський, виокремлює типологізацію осердь, у яких сердешна енергетика знаходить своє втілення: «оберіг та носій всіх тілесних сил»; «зоосередження душевного та духовного життя»; «основа всіх пізнавальних дій душі»; «зоосередження палітри душевних чуттів, хвилювань та пристрасей»; «основа морального життя» [9, с. 78].

Таким чином, можна вважати, що кордоцентризм П. Юркевича – це філософське вчення про принципи (ідей), які лежать в основі онтологічних, носієлогічних, етичних, психологічних та соціальних аспектів прояву людського буття.

Звертаючи увагу на те, що характерно для українського народу, однією з найтиповіших рис є «емоціонентричність». Необхідно відзначити, що для українського народу завжди була властива «сердечність». Тобто розум виявляє загальне в діяльності людей, серце ж – основа неповторності та унікальності людської особистості, тільки в серці творяться ті явища й події історії, які принципово неможливо вивести із загальних законів.

Питання щодо ідей кордоцентризму актуальними залишаються і у наш час. Про це свідчать численні сучасні дослідження навколо цього терміну. Розглянемо більш детально точки зору К. Кислюка, В. Кремея, І. Мойсєєва, В. Петрушенка, С. Присхуїна, А. Сокирко, О. Стражного, Н. Хамітова, С. Ямруса та ін.

А. Сокирко вважає кордоцентризм підставою української ментальності, що проявляється в емоційності, ліризмі, сентименталізмі, чутливості, любові до природи. «Як феномен, український кордоцентризм являє собою історичний тип філософування та філософську парадигму з елементами філософсько-поетичної традиції. Він виник у результаті діалогу української філософської думки зі східною папистикою, про що свідчать його базові поняття – кардіогнозії (читання в серці) й теофікація (воокресіння, духовне народження)» [13, с. 69].

С. Ямрус вважає, що «поняття «кордоцентризм» означає те, що в житті людини, у її світогляді, основну мотиваційну і рушійну роль відіграють не розумово-раціональні сили людини, а скоріш сили її емоційного почуття, або, обрано кажучи, сили людського серця» [22, с. 402].

Н. Хамітов акцентує увагу на тому, що кордоцентризм означає «домінанту серця, переважання почуття над логічним міркуванням, а образ – над поняттями» [19, с. 193].

Так, на думку К. Кислюка, кордоцентризм – це спосіб пізнання, який «полягає в освітленні людською навколишнього світу й самого себе не стільки мисленням («головою»), скільки «серцем» – емоціями, чуттями, здоровим зустріч у В. Кремени, В. Петрушенка та О. Стражного. На думку («головою»), скільки «серцем» – емоціями, почуттями, внутрішнім, наданні серцю, почуттю переваг над розумом» [8, с. 62]. Для О. Стражного поняття кордоцентризм означає «примат емоційності над раціональністю, почуттів над логікою, серця над розумом» [14, с. 313–314].

Зовсім інше, метафілософське тлумачення поняття «кордоцентризм», яке базується на широкому значенні поняття «серце», запропонував І. Мойсєв. Для нього кордоцентризм – це «біблійне за походженням уявлення про те, що сутність людини зосереджується в серці» [18, с. 303]. Подібне трактування кордоцентризму міститься й у С. Присхін. На його думку, кордоцентризм – це «певна світоглядна орієнтація на внутрішній світ людини, «філософія серця» (де серце – емоційно-вольова сутність людини)» [10, с. 159].

Тобто ми бачимо, що в українській філософії з'явилися дві різні аналітичні конструкції – «філософія серця» й «кордоцентризм», які фактично виникли один й той самий український історико-філософський феномен, І. Бичко за допомогою розрізнення цих термінів. Саме це і спробував зробити його думку, поняття «філософія серця» слід використовувати для осмислення класичної доби української філософії, а термін «кордоцентризм» – для аналізу німецької філософської містики [18, с. 681].

Таким чином, можна зробити висновок, що для української нації назані специфічні риси екологічної свідомості – кордоцентризм, який підтверджує її емоційно-почуттєвий характер. Кордоцентричний компонент ментальності українців – це екзистенція, що виступає основою самого буття або й частинною природою українського народу: українець живе, а все його світобачення, поведінка і культурні надбання утворюються з притаманним йому кордоцентризмом. Отже, належність до нації, до національних форм економічного, політичного, духовного життя ніколи не гарантована автоматично, в силу крові, яка в нас тече, або закладених у нас генів. Буття українцем по крові і українцем за культурою – різні речі. І не так уже й рідко, як свідчить історія, ті та інші вступали один з одним у неприпинний конфлікт. Отже, ніщо одержане «само собою», від природи чи долі, не може бути «вхідним квитком» у світ національного духу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бучинський Д. Християнсько-філософська думка Т. Г. Шевченка / Дмитро Бучинський. – Лондон, Мадрид, 1962. – 256 с.
2. Вашенко Г. Виховний ідеал / Г. Вашенко. – Полтава: Ред. газ. «Полтавський вісник», 1994. – 191 с.
3. Вибрані листи Пантелеймона Куліша українською мовою писані / Пантелеймон Куліш. – Нью-Йорк, Торонто: Українська Вільна Академія Наук у США, 1984. – 326 с.
4. Гнатюк Я. С. Український кордоцентризм у конфлікті міфологій та інтерпретації: Монографія. / Я. С. Гнатюк. – Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2010. – 184 с.
5. Кислюк К. В. Історіософія в українській культурі: від концепту до концепції [Текст]: моногр. / К. В. Кислюк. – Х.: ХДАК, 2008. – 288 с.
6. Костомаров М. Две русские народности / М. Костомаров. – Київ-Львів [б. р.] – 100 с.
7. Креминь В. Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: підручник / В. Г. Креминь, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – 528 с.
8. Петрушенко В. Л. Філософія: Короткий навчальний словник: терміни і поняття / В. Л. Петрушенко. – Львів: Магнолія-2006, 2009. – 148 с.
9. Печеранський І. Проблема стосунків віри та розуму у філософії Памфіла Юркевича / І. Печеранський // Філософські аспекти. – 2009. – № 4. – С. 77–80.
10. Присхін С. І. Філософія: навч. посібн.: у 2 ч. / С. І. Присхін. – К.: КНЕУ, 2006. – Ч. 1. Історія світової та української філософії у визначеннях, поясненнях, схемах, таблицях. – 208 с.
11. Сковорода Г. Книжечка про читання Святого письма, названа жінка Лотова / Г. Сковорода. // Сковорода Г. Твори: У 2 т. – Т. 2: Трактати. Діалоги. Притчі. Перекази. Листи. – К.: АТ «Обереги», 1994. – 480 с.
12. Сковорода Г. Тлумачення із Плутарха про тишу серця / Г. Сковорода // Сковорода Г. Твори: У 2 т. – Т. 1: Поезії. Байки. Трактати. Діалоги. – К.: АТ «Обереги», 1994. – 527 с.
13. Сокирко А. Н. Кордоцентризм як ментальна детермінанта української філософської думки доби романтизму. / А. Н. Сокирко. // Вісник Черкаського університету. Випуск 190. Серія «Філософія». – Черкаси, 2010. – С. 69–74.
14. Стражний А. С. Український менталітет / А. С. Стражний. – К.: Изд-во Подоліна, 2008. – 384 с.
15. Табачковський В. Гуманізм та проблема діалогу культур / В. Табачковський. // Філософська думка. – 2001. – № 1. – С. 6–25.
16. Тойнбі А. Дж. Цивілізація перед судом історії / А. Дж. Тойнбі. – М.: Прогрес, СПб.: Ювента, 1996. – 478 с.
17. Толочко П. Золотий міст між двома світами / П. Толочко. // Віче. – 1997. – № 1. – С. 86–92.
18. Філософський енциклопедичний словник / За ред. В. І. Шинкарука. – К.: Абрис, 2002. – 744 с.

19. Хамітов Н. Історія філософії. Проблема людини та її меж: навч. посіб. / Н. Хамітов, Л. Гармаш, С. Крипова. – К.: Наук. думка, 2000. – 273 с.

20. Чижевський Д. Нариси з історії на Україні / Д. Чижевський. – Брюссель, Мюнхен, Лондон, Нью-Йорк, Торонто: Вид-во Спілки Української Молоді, 1983. – 175 с.

21. Юркевич П. Серце та його значення у духовному житті людини, згідно з ученням слова Божого / П. Юркевич. – К.: Вид-во гуманітарної літератури «Абріс», 1993. – 416 с.

22. Ярмак С. Кордоцентризм – підстава української духовності й філософії / С. Ярмак // Збірник праць ювілейного конгресу у 1000-ліття хрещення Руси-України. – Мюнхен: УВУ, 1988-1989. – С. 402-415.

РЕЗЮМЕ

Кныш И. В. Кордологизм и его роль в становлении украинской нации: современный научный дискурс.

Статья посвящена разработке концепции кордологизма и его выдающейся роли в становлении украинской нации. В частности, сосредоточено внимание на рассмотрении формирования «экотипных» национальных и общечеловеческих ценностей украинской нации, которые должны способствовать, по мнению автора, становлению целостного единства мира, и освещение этих процессов в современном научном дискурсе. При этом особое внимание акцентируется на том, что для украинской нации присущи специфические черты экологического сознания, такие как кордологизм и кордоцентризм, которые должны способствовать сочетанию рационально-научного отношения к природе с эмоциональным, сердечным, экзистенциальным, что неразрывно связано с украинской традицией.

Ключевые слова: кордологизм, кордоцентризм, философия сердца, кордологизм, экософия, украинская нация, научный дискурс.

SUMMARY

Knysh I. V. Cordologism and its role in the formation of the Ukrainian nation: modern scientific discourse.

The article is devoted to the development of the concept of cordologism and his leading role in the formation of the Ukrainian nation. In particular, it focuses on the study of the formation of «ecotypal» national and universal values of the Ukrainian nation, which would make to contribute, according to the author, the formation of a holistic vision of the world, and the lighting of these processes in modern scientific discourse. Moreover, special emphasis is on the fact that the Ukrainian nation is inherent to the specific features of ecological consciousness, such as cordologism and cordocentrism, which should facilitate the combination of rational and scientific attitude to nature with emotional, cardiac, existential, which is associated with the Ukrainian tradition.

Key words: cordologism, cordocentrism, the philosophy of the heart, cardiloglossa, ecosophy, the Ukrainian nation, scientific discourse.

УДК 11:007.5

А. П. Возний
Сумський державний
медичний університет

ФЕНОМЕН ЖИВИХ СИЛ ЛЮДСЬКОЇ ТІЛЕСНОСТІ В РОБОТОТЕХНІЧНИХ СИСТЕМАХ

У статті зроблено спробу визначити поняття феномену живих сил людської тілесності в робототехнічних системах, торкнутись проблеми моделювання антропоморфних властивостей людського організму, його тілесності, духовності, інтелектуальних здібностей, ментальності у різних сферах сучасної науки, в тому числі праці зі створення штучного інтелекту й експериментальних досліджень у сфері робототехніки, розкрити їх сутність, висвітлити етапи розвитку науки та їх характерні ознаки, виявити конкретні закономірності у «радіопровах» діючої сили та «квантисованої сили» активності матерії взагалі, її особливе органічне тіло.

Ключові слова: моделювання, життєві сили, людська тілесність, система, організм, діюча сила, активна сила, нуклеона роботова механіка, тіло, душа, розум.

У сучасній науці відбуваються лавиноподібні зміни, свідками яких стають представники одного покоління. Навіть фундаментальні дослідження в природознавстві стають усе більш проблемно-та проектно-орієнтованими на вирішення конкретних науково-технічних завдань, що робить їх дуже схожими з технічною наукою та знаходить своє вираження в позначенні цього нового етапу розвитку науки як технаду. У зв'язку з процесами «зрошення» науки і техніки, наприклад у робототехніці, виникає і цілий ряд нових концептуальних, а по суті справи філософських проблем, які потребують свого спеціального розгляду. Однією з таких проблем стає нове розуміння машини [2, с. 97–115]. Наприклад, вже для Рене Декарта будь-яка відмінність між природним і штучним з необхідністю зникає, оскільки світ, природа трактується ним як машина. Таке розуміння природного та штучного прямо протилежне аристотелівському уявленню, згідно з яким природне протиставлялося створеному людиною, а фізика – механіці як мистецтву, а не науці [6, с. 539–540]. Найбільш вагомий внесок після Аристотеля і мислителів середньовіччя в розвиток знань про природу живих сил людської тілесності був зроблений Ф. Беконом, Р. Декартом, Г. Лейбнієм, Б. Спінозою, представниками класичної німецької філософії (І. В. Ф. Гегелем, І. Кантом, Л. Фейєрбахом, К. Марксом). У більш пізній період це М. Фуко, О. Достоевський, Е. Гуссерль, І. Кон, П. Флоренський, М. Мерло-Понті, Е. Юнгер, Г. Бондарь, Ю. Габермас, Р. Барт, Ж. Делюз, Е. Газарова, В. Косьяк та ін.